

Laha ehlašeni kucala, šekuke kuše hona indlala nembu. Lišaalele lilanga. Kungadliwa lutšo nelite. Kungaši šiho nendlela nekungatšholwa ngayo kudla tinjaša tekulalela.

Ma kuboke indlala, ke, tomo tona tisuke tisengwa, nje, netiteleyo. Ngoša tona tiye tidle nje elihladeni, naketinašeni, nemacašunga emithi, nje, tiye tiwadle tona tiphile.

Tisengwe, ke, tona tomo, kojwa kweswelakale kokuthi kutovuša ngani ngoša live lifile akuho lutšo lwekweda ucaša wekuvuša masi.

2. Kwakuye kutši, ke, ma kuyindlala, kuše hona mitši yakendle neyatiwayo kokutši iyadliwa ayišulali ma idliwe. Kuše kwatiwa futši kokutši noma amasi ehona, ma umunu ewaphuta, ašuye aphute ulata uyahuda. Kute kuše ngqono ewaphutela koma, engevi ewa phutela indlala. Ma ewaphuta nje, kungaseho lutho noluyikudla elithumbwini, angasuke ahlambulule umunu.

Ngakoke masi ate aše yikudla evušiwe. Ma evušiwe, ke, ayikudla ngempela.

Kwakuye kuthi, ke, ngendlala, ma kungavumanga kundla endle, kukhiwe mithi nokwakuyu kuvuše ngayo masi. Imithi yakendle neyatiwayo kokutši ma umunu eyidlile ayišulali.

3. Mithi neyatiwa, ke, kokutši ayedi ngoti, iyadliwa noma iyimithi yakendle, kwakufike kube. Amakhiwane, uboqo, yilikhunu, namemimwe, ke, imithi, nengitošuye nginitšhele yona yakendle. Ngisajahile ngoku. Ngijahe tinjaša tekulima uhlaša.

Likhununu laliyišwani nošuhula ceje šuhahlele ~~nx~~ njenge-mabele. Šuvushwe. Lošwani, ke, šwabufike šuhiwe tihleke leti tašo netifwana nemašele. Šuqhululwe, šuqhululwe, šuqhululwe, njengoša kuqhululwa mašele, nje, ma umunu enqafuni kuwabula. Ma šubuningi šubulwe njenge-mabele. Šweliwe. Šuphekwe. ~~nx~~ šuvushwe njengedoše temašele.

Ufati akhwele ~~nx~~ etubu kwelišwe. Ašusile ucaba. Asuke athulule ligula avuše kube yikuphela. Asuke ašake ucaba wemasi

avube. Kusuke kushu6e ku6e yimasi nje na vu6iweyo, kojwa

4. kwehluke enomweni ngo6a likhununu ave livu6ela 6umnanji njengedo6e tema6ele. Livu6ela indlala. Lithumbu lona liye li6onge. Yilikhununu ke lelo.

Naboqo nemakhiwane ayavu6a nawo avu6e masi kudliwe ngendlala. Ngito6uye nginitshele kokutshi kwediwa njani. Ngisajahe kucalainja6a yami nengiyiconjileyo.

Kulima.

Kudla loku nokuningi kufike ne6alungu. Kojwa kucala kwakuyinca6a, nje, ngo6a tatihona tisimbi netatihona eliveni.

5. Kunemwe injawo athi umunu uyalima kuphume sihu6a sesimbi. Kunesimwe sihathi umunu ayambe ayambe aqa6uke ethola isimbi nje. Netimwe umunu aca6uke etitshola emigedeni, ~~nan~~ naketingolweni, naketicho6weni. Nakematshafeni, nje, uyambe uyambe utshole isimbi.

Kuhona nanetimwe tisimbi netatiyimathusi nayitingqumunga netiyulu tetindondo. Kuthi ma inombi igqagqa i6ekwe ngato, nje, kuthiwe leyo nombi i6ekwe ngaluhulu.

Lelothusi, ke, lali6itwa ngekuthi umdaka. Ma umunu eyambe wayamba wathola umdaka, wayeye awuthathe awu ~~6ik~~ 6eke emsamo uhlale hona. Nenombi ma i6ekwe ngawo iwuthathe iwu6eke emsamo uhlale hona. Kube yino neyiligugu nelihulu lekuthi ku6o kasi6ani6ani kuhona umdaka. Kube sengathi umunu nokuhona umdaka ekhwa6o emsamo, uwumunu nomhulu kuna6amwe 6anu.

6. Letisimbi, ke, netiyitikhu6a tato tohe tihlo6o, 6a 6eye 6aticoshe a6anu. Ma 6eticholile 6atiyise kubanu na6akhanda makhu6a nanomsukwa. La6anu ke 6a6eye 6atishise tisimbi leto x 6atishaye 6atilungise tite ti6e yileyono na6atshanda koku6a ti6e yiyona.

6anu, ke, 6esifatane 6a6e nemahu6a ekulima uhla6a. Ngo6a phela majoda awalimi kwakulima sifatane silime ngemihono. Netomotingalimi. Utifiqe tomo setitewutela tihlophe tifwane nengulu6e tingalimi. Kulimwa ngetandla.

Tidla mahasi emithi, tiphude tichi6ana nje temadi. Tihuluphale tomo ku6e wuhlola, nje 6o.

Ngihumbula iya6i yakolomana emancwangeni. Yahla6wa siyitingane.

7. Yahlidwa yathiwa du. Yaja6ulwa ekhathi yathuthwa yitisananada temajoda ayilengisa ekhwethu nomhulu. Kwa6a sengathi wuhlola, akuyona inyama. Yasuke iyomo yagqwala indlu yakhulu. Yasuke ya6a hlophe, yaqe6a yefwana nengulu6e. Wathi ma uyiluka ilenga kwa6a sengathi yihlama yembila nomusha. Ala6a 6iho licatha nelilovu kwa6a yimaqe6i nje wojwa.

Lenyama yalengiswa, nje, ekhwethu nomhulu endlini. Na6ajala 6aphuma 6ayolala kunetimwe tindlu. ~~Mgama~~ Ngo6a phela kwakuwuthetho lowo. 6anu na6ajala 6a6engalali nenyama. 6a6eye 6aphume 6ohe ma kulele inyama kuleyondlu. 6ashiye tingane netitolala tilinje

8. inyama.

Kojwa kulenyama yalelilanga nengihuluma ngayo, sasingati tshina kokutshi 6anu na6ajala 6angasishiya nayo batshi asiyilinde iqe6e kanjeyaya.

Seva kesho, ke, 6ethi tingane atitshathe tingu6o tato tiyolinje inyama. Kwaphuma ngisho nahulu imbala. Satisalela sojwana nje. Sangena, ke sachwa6ata uniywana wokusihanyisela ma sesendlala noma sisahleli, singakolali kuhanye.

9. Savala, ke, enyango. Sayijophula inyama. Magqinsi nje nayelenga. Sa wajophula saphonsa etiko ~~ki~~ kuhate sephule sidle. Sijophune sose sidle. Sayitla inyama sate sajumala siyosa. Kojwa kunga6onakali nalapha sisike hone ngo6a sasinconsula malikiliki ~~nay~~ natijikelayo, nje. Sengiya mangala, nje, ngoku, sengingaka, kokutshi kwakwediwa yini lwasi lungesusi kasi 6anu na6ajala 6atosishaya 6atshi siyidlelani inyama. Kojwa ngiluyeye ngilone kokutshi nathi sasingevi siyidla ngo6a sithi siyaye6a. Sasiyilia njile phela, ngo6a kwakushiwo kwatshiwa asiyilinje. Wena uthi ungayilinje ino uyitshanje unga6i usayivi nekutshi injani? Ungeke. Likhu6a lithengwa ngeku6onwa.

10. Ne6anumtane na6asuke 6epheke inyama 6aye 6ayigucule. Kuyiguculake, kusuke kuyiku6a ithi ma seyilile seyitovushwa, umnumtane a6ite sitshe6e. Ayikiphele kuso yohe. Athathe ne6eingetulu ayiluyisele ngakasi. Athathe ne6eyingakasi ayigqinise ngetulu. Ma ekweda loku, uye a ~~k~~ beke sigaxa nesinenyama nethandwa

yihlidiyo yahe. Asike ashiye esi tshebeni. Ayisike nje i6e yiningi impela. Nemwe, ke, ayi6uyisele etiko, ati6ekele akhwedele. A6uye, ke. Aco6e inyama yahe, le , ayidle ayiceje. Kutshiwe, ke, u6ephenjula inyama, ngo6a wuthetho lowo inyama iyaphenju lwa.

11 Nami, ke, ngoku, ngiya 6ona kokutshi 6anu na6ajala 6a6eluva, nje, lwasi 6anganaki. 6a6one kokutshi phela siyilinjile inyama. Wuthetho wokutshi kufwanele ma sijutshiwe kwatshiwa a silinje inyama, sike siyive kokutshi ihada kanjani elilanga6ini. Nake nomweni i6a njani ma injena. Ngaleyo ndlelake, siwaqunde mafolosi ethu nakephimbweni angahali kahulu. Angiyihohlwanga leyo yomo yakolomana kute ku6e yinohlanje.

Sengite ngihulume ngetomo nje, ngediwa yingo6a ngiya-tilanjulela kokutshi tatingakulimi nelite kudla. Tatiyinonje, yekwefuywa yi6anumtane Tihlo6ise lihaya lemnumtane Ku6onakale
12 kwekutshi wefuye tomo netiqe6ileyo. Inja6a yenyama, ke, ngeke ngiyeke kuhuluma ngayo, ngo6a thina 6anu safela enyameni.

Hhe! Sintawuntawu wake wehlelwa wuhlola. Kwafika 6elungu eliveni. Kwevakalakwekutshi 6anu kutshiwa a6aye kose6eda ku6elungu 6ato6anika imali.

M Nempela Sintawuntawu wayamba waya koqela use6edi kumlungu. Wawuthola. Umlungu wathi uto sebeda ekhishini. Wam6uta kokutshi uyakwati kupheka inyama na? Wavuma Sintawuntawu. Wathi nakehaya iphekwa wuyena. Umlungu wamnika sicu6u nesihle senyama wathi ayipheke. Wayithatha, ke wayigeza. Wayipheka kahle wayi6asela
13 ngokunakekela nokuhulu.

Ithe la seyitovushwa, wa yiphenjula sintawuntawu wayida6ula wayephulela enyweni yeku6eka inyama. Kwa6a yikuleso sigara wasika licatha, kwa6a yiku leso sigara wasika licatha, kwa6a yikuleso sigara wasika licatha. Wayesethatha ne6eyingakasi wayigcinisa ngetulu, kwathi ne6eyingetulu wayiyisa ngakasi. Wati6ekele wa6asela.

Wasehlala kasi esonjeta inyama lena nayisike enyameni ngesihatshi eyiphenjula, wahlala kasi wayico6a wayidla.

Uthe la esaco6a edla kwachamuka ufati wenungu wahe. Uthe ukuthi kla6a, wafiqa lihafula liyicucu6ele inyama yahe epuletini.

14. Atange aconje unungu kokuthi Sintawuntawu wedelani koku6a adle inyama yahe, kanti yena u6etne Sintawuntawu kuhle ayipheke yena wa6a nengconjo yekutshi Sintawuntawu uyaye6a yini. Kojwa wayese6uye ekhohlwa, nje, la ese6ona eyidla sidanasi, engasho nekutshi atinyete afihle inyama, ma kuchamuka lonungukati. Watidlela, nje, yena Sintawuntawu.

Unungukati wa6uka, wa6uka, wayotshela unumtane wahe kwekuthi nangu umunu esedla inyama.

- 6ala, 6eta kuyena umunu, 6amfiqa etidlela enga6anekile. Wa6uta unumtane, watshi, "Wejani?" Watshi umunu ngiphenjula inyama ngo6a kusho umame watshi angiyipheke". Wathi mnumtane, 'Iphenjulwa kanjani?' Wathi umunu, phela kuwutshetho wekutshi ma umunu epheke inyama, ithi ma seyitovushwa ayiphenjule. Ahiphe tohe tigaxa acweshe eqeleni, ashiye esitshebani. Athathe nekaje ingetulu ayifake ngakasi. Kutshi ne6eyingakasi i6uyele ngetulu. Kutshi le nayicweshileyo ayidle, eyiva nekutshi ~~ixxi~~ ivushiwe yini akale nekutshi sekufwanele a6asele kangakanani ukute ivushwe. Eve nekutshi kufuneka a6uye onetele madi yini.

Wayeseconje kahle unungu ingqonjo nemwede asike inyama ayidle.

- ~~Yxi~~ Wayesethi kuyena, kuhle anga6uye aphinje ayiphenju le. Iyophenjulwa wumame, Ngo6a lowo wuthetho wahe. Wayesethu umunu, u6engati ngo6a mame atange amtohele. Yena mame uthena njena kuhle apheke inyama. Yena ke wayipheka ngendlela nayatiyo.

Kudla.

Nayo phela inyama lena yayiyikudla kwe6anu. Nemasi Ayeyikudla kwe6anu. Kudla, ke, kulimwe ngemahu6a, ngemihono.

Kudla, ke, nokwakulimwa, kwakulimwa Umbila. Ama6ele. Imbumbe; tirulu6u; mabeqe; imbondwe; matambane esintu; luphoko; nyawothi; mngomeni; nematshanga; nemajumbi esintu, e6a6a kojwa ma umunu eya ngakandle aqhwehe.

Batatata ufike ne6alungu. A6anu 6a6eye 6awulime 6awutshi copholoti. Nematambane lawa nasehona ngoku, afika ne6alungu.

Majumbi esikula wona afika nemakula. Wona a6a netijeku
 17. netiyulu Neti6itwa ngekuthi yi6oSiyadansa. Ti6e tiyulu ngangelihanja
 lengane. Netinjalo futshi ti6e tiyulu nato, noma tingalingani
 netijeku kojwa tiyatimuka. Njengo6a niva siga, nje sitshi, "Injalo
 iphuma edumbini". Nawe uma uyilisela ungalinjela kulitala lisela
 nelitokwefuta wena. Ungeke nelite umangale ma utala lisela.
 Ngakoke nenjalo ifwana nesijeku selidumbi.

Mumbila, ke, yiyona sika yesive se6anu. Yikona kudla
 kwe6anu. Wawuhona nje. Akuvakali nakuna6ajala kokutshi 6achamuka
 umbila ungeho.

Isizwe se6anu laha e South Africa yiloku sidla umbila.
 Kojwa akuvakali kokutshi wafika uphumaphi.

18. Kuso6ala kokutshi wajilika entla ne Africa, ngesihatshi
 kwehla 6anu, sive sikantu.

Ntu, lo, kwaku wuhoho wethu. Elena entla neli-Africa. Live
 laliyilugwajule. Tomo tahe tanja kahulu. Wefuya kahulu. Na-
 na6amwe 6anu ~~nababa~~ nababehona ngaleso sihatshi 6abefuyile. Kojwa
 kwafumjaniseka kokutshi a6uho 6wani no6utodliwa yitomo. Live
 liyilugwajule.

Ntu, yena, wachu6a mihlambi yahe wate wa jilika wehla
~~kanq~~ kanqane. Eyambe etala, netomo nato titalana.

Kohe laha ku6o Gelgian Congo kuhona situkulwane sikantu.
 6anu 6ahona ma 6ehomba 6aye bahombe ngenomo. A6ahombi ngemunwe
 19. wesihombisa. 6athi kuwukwejelela kuhomba ngemunwe wesihombisa
 ngo6a lomunwe wesihombisa uye uwuhiphe ufike embiteni ne6ekaje
 kuphelewe kuyona kudla, uhothe ngawo ingoloyi nemanembe wesulele
 enomweni.

Ngakoke awunako kuhomba umunu ngalomunwe nowaja use6edi
 nokasi kangaka.

Lowo hu6a wake Congo nalaha kula6anu uhona. Umunu laha
 awukwati koku6a uthi ma nihulumisana naye umhombi ngemunwe
 wesihombisa. An6alwa nawe manje ngo6a uyanwejelela.

Ake u6one nje, nawe. Esandleni saho siphela, sine minwe

20. Neyisihlanu. Sithupha ma singa6alwa, kuhona minwe nemine. Ngoku, ke, wena, kuleminwe yaho nemine, uhomba manu ne6enihulumisene naye, umhomba ~~ng~~ ngemurwe wekuhomba. Le ke nemithathu, yona ihomba wena.

Ma umunu lowo umhomba umethuka ngenomo uthi kuyena ~~xx~~ "Kuthi kwenyoko" nemunwe wano wekuhomba umuhombile ngawo, lena nemithathu iminwe yaho ihombe wena. Ithi kuwena "Nawe uyikutshi kwenyoko nokuphunjwe kathathu".

Lohu6a, ke, yihu6a webanu. Umunu ahombwa ngenjumbane Uyalwa laha e South Africa. Kanti futshi eCongo, umunu.

21. ahombi ngenjumbane. Uhomba ngenomo. SeGate GaGa neminomo nemije nje Ganu Galaho. NgoGa noma umunu eGutani nje, umhombisa ngenomo.

Noma etshi, "Ushone ngayi yihlo? wena usutotshi, "Ushone hm!" usho ujonsa unomo uwucwijisa. Uhomba laho la eshone ngahona hi yihlo. Kohe loko ukweda ngoGa uGalekela injumbane.

Ma ucoselele kuhomba ngesandla ute uhombe ngaso sohe. Yohe minwe ibeke embili uhombe ngesandla sohe nesineminwe neyisihlanu ihombe. Ngako kwekuGa uGalekela injumbane.

Lohuba, ke, yinomumwe wemihuGa wesive sa Ntu.

22. NgenjaGa yefuyo nemadlelo, ke, lesive sa Ntu, sehlela edasi neli Africa laha setshola hona injawo neGadi. Safuya kahle kuhona madlelo. IngceGo yaso yaGa yitomo. Tomotafuyelwa kuGukwa. Kuthi ma umnumtane enetomo nteihuluphele titebetela kuthiwe u wummumtane ngempela ngoGa unesibaya.

Kuyambe kwayamba, ke, lesive sa Ntu sasakateka nelive lohe ~~ixka~~ lake Natal, ngoGa enjawni la sake sakanisa hona, kwakuyikazulu. Kwase kuGa hona iyosi neyaGa nelunya, Shaka, nokwathi ngenxa yetimi tane nayengenakunlalakahle neGanu Gone, wayeseda kokuGa Ganu Galoku GeGaleka ma GeGona kokutshi Gakeshweni. Gawele bu Thukela Gayambe.

GashoGolota njalo, ke, Ganu Galiceja lohe li Natal. Gaye ~~ka~~ Gafika ehwandle. Nakemamponjweni. Nakemaxhoseni.

23. Gayamba njalo Gefuyile. Gayambe bephenjulela lukwimi lwekuhuluma kanqane, kanqane. Kojwa noma Geluphenjulela, kudlule kuvakale kokutshi, siqu la kwe suka hona kuhuluma SewaGo, simwe.

Gayamba njalo Gehla nekudla kwaGo. Kudla kwaGo nokwaku-wuNondlini, wumbila nemaGele. Asiwuva kokutsni wa qhamuka kanjani, ufika naGani, ewuthathaphi, ngoGa Ganu bajGuka Gedla wena. Kuthi ma liGalele Gembe timanje temitni badle bavuGe masi. Kutshi njalo ma selinetna balimo mbile bavuGe masi, Gapeheke kudla nelijiki ngembila nemaGele.

Sengite ngiqagange kwekutshi endulo, ~~zingakabimo~~ singakaGihlo sohe tshina balesitukulwane, kwakuhona Ganwanwa Ga-Israel (JakoGe). Lomunu waGa namaJodana nayilishume ~~ka~~ mbili. Nenqane neyathandwa wuyise kahulu yaGa wu Josefa.

Josefa kwa6a yiloku ephupha maphuphonanzima. Eloku ephupha
 24. lilanga, netiyanyedi nenyjanga timhothamela. Eloku ephupha tino leti
 neti6onakalisa kokutshi yena muhulu, utonothamelwa yi6afowa6o,
 netino netinjalo.

Wa6uye yise wayicejelainja6a wamtsnanja kahulu wate
 wa6onakalisa ngoku6a amthunge le libantshi nelinemi6ala neminingi
 nemihle, nalo la6a lihle. Kojwa na6amwe etange a6athungele mabantshi
 namahle kanjalo.

6amtonja ka6i. 6ambita ngekutshi uyisiphuphi semaphupho.

Kuthe nganelimwe lilanga 6x 6ayamba 6oke la6a na6ajala
 na6ayilishumi 6aya kohothisa. 6eyambe nemahla. Kwasala yena
 Josefa lo kuyise, na Benjamini lithunjana leyise.

Kwase kusuka yise emthuma ethi ake ayobeka 6anwanwa 6ekhwa6o
 kokutshi ave 6esahleli kahle yini la 6enothisa nona imahla, na.

25. Nempela wayamba Josefa e6aphathele kudla. Yena engati kwe
 kuthi uyamba nje 6amtonja kangaka 6afowa6o. Futshi neyise
 wayengati kwekuthi 6afwana 6amtonja kangaka Josefa ngo6a bethi yena
 uthandwa kahulu wu yise kuna6o ngo6a ephupha maphupho nathokotisa
 yise ate anthungele libantshi nelihle 6ona anga6athungeli.

Bekake, unwanwa ethi wya etinganeni tekhwa6o engati lutho,
 kani tingumbele. Tim6ambeke inyathi ngeluphonjo.

Tanele tam6ona uje, tatshelana esachamuka lahaye, tatshi,
 "Nawuya mphuphi ese chamukile, asim6ulale. Tavu melana ngaloko.

Wayese6aye e6a nesihawu nge6ucili nomumwe ufwana wekhwa6o
 watshi, Hhayi, asingam6ulali. Kuhle simfake emgojini adliwe
 tilwane. Sitshathe libantshi lahe siligqo6e ngeligati, xifika
 26. sifike sitshi ku6awo silitshole salifwanisa nelahe, yena asitange
 ke sim6one nangemehlo.

6avumelana, ke, kulelisu lalowo fwana wekhwa6o. 6amtshatha
 6aya komfaka emgojini.

Kani wejela koku6a ku6aye kuchamuke litshu6a leku6a amhiphe.

Kutsne kusenjalo, kwase ku6uye kuchamuka masulumani ephuma
 ekutiyambeleni ngemise6edi yawo yekutshenga nekutshengisa.
 6ase6emhipha, se6ethengisa ngaye kumasulumani. Amtshenga. Ayamba
 naye aya komtshengisa e Egypt. Enkosini yahona.

Ngoku, ke, ma iyosi isimtshengile lofwana watshi noma a6onakala emuhle emehlweni eyosikati yeyosi leyo, neyayigangile, yafisa kumethwesa liqala nayengalejanga, kwa6uyeye kwati6onakalisa kona kokutshi lofwana notshengiwe, unesimo se6uholwa. Ave efwana nemunu nonlubukileyo enesimo nesi6i.

27. Kwayamba kwayamba, nayena lofwana esehiphiwe nje nakekuboshweni ngesono nayengasejanga, kojwa ecambelwe yiyosikati yeyosi ngaso, kwasekutshi iyosi ya6a nekuphupha maphupho nayinca6a.

Lemaphupho ayiloku ephinjelela. Iyosi ayate yawati kokutshi aconjeni. Yahatshateka iyosi. Yatshumela koku6a ku6itwe tanusi, ne6ana 6ohe na6a6e 6ethwasile ngekuhlakanipha kwa6o na6a6ekwati. Yathi kuhle 6ayiqhasisele lemaphupho newaphuphayo. Kojwa 6ohe 6ehluleka.

Kwachamuka munu watshela iyosi kokutshi uhona umunu laha, lofwana nowatshengwayo, angase ayati leno. Sengatshi ahona mandla natshile nawetshwasayo.

Yatshi iyosi, maka6itwe. Wa6itwa. Ma efikile, wafike wahlala etulu kweliphupho, nemaphupho, ngo6a lalingeve lilimwe. Wawahumu humusha nje bo.

28. Evakala kokutshi ohe lemaphupho aconje ino ~~xiw~~ yimwe yekutshi "~~Kuxixix~~" Kuto6a hona mimwaka neyisihombisa yenala. Emva kwayo kuto6a hona mimwaka neyisi hambisa yendlala eliveni. Lemimwaka neyisihombisa yendlala itogwinya yohe lemimwaka neyisihombisa yenala, kudlule kulambwe, kunga6e kusa6onakala kokutshi kwake kwadliwa.

Ngemaphupho lawa, iyosi iya 6ikelwa kwekutshi kuhle ihlakaniphe. Icoce kudla eliveni ngalemimwaka yenala. Iku congelele ingatisoli. Ifune munu nonengconjo nehle awuse6ede losebedi ngeyuthalo nehle ~~xxxxxx~~ neno6unono.

Kutshi la seyiphelile inala leyo sekungene indlala, yena lowo munu atshengise kudla atshengele 6anu na6alambayo ngako. Uyo6e use6edile ngaloko.

29. Yeva iyosi. Yeneliswa yikuhumusha kwahe. Yemisa yena. Yameda iyosi yekudla. Yamwembesa ngetevatho take6uhosini. Yathi

aku6e wuyena notoweja lose6edi wekucoca kudla.

Nangempela waha tingo6o elekelehva yi6anu la6o nawayefuna koku6a 6amwelekelela. Wakutshenga kudla ekumbela la kungeke ku6ole hona nge6uqikwe 6wahe nayena6o ehloko yahe. Wakucoca wakucoca kwate kwaphela mimwaka neyisihombisa yenala eliveni.

Amva kwaloko, yafika indlala eliveni. 6anu 6alamba kwa6a wuholole. Kwate kwaphela yona leyo mimwaka neyisihombisa yendlala, 6alamba kuwuhlola nje6o.

30. 6asitwa yiko koku6a kumemetelwe eliveni kokutshi umunu no lambileyo, angakuthola kudla eGi6idi ~~mkwix~~ akutshenge. 6atshenga, ke, 6anu. 6ethenga ma6ele. Angati, ke, nekutshi umbila wona wawuhona yini nawo. Kojwa nqati kahle kwekutshi ma6ele wona ayehona.

Siva kwekutshi na6ona 6afowa6o na6a6emthengisile 6a6uye 6atothenga kudla kuyena, ngesihathi eseyiyosi yekudla. 6a6uye 6atholwa wuyena futshi. Wa6athola kamwe neyise. Wato6ondla yate yaphela indlala se6ehlala eGi6idi.

6engingaconje ngakushumayela ngetinja6a netitsholwa enqwajini neyiNgqwele. Kojwa 6engifuna kuhipha ummyombo wema6ele nembila, kwekutshi nakenjulo wawuwukudla kwe6anu6elive lakitshi, esingati kwekutshi wafika nini laha umbila nema6ele.

Umbila.

Wona, ke, mbila lo, yikudla nokunesiq wanga. Kani futshi kunotshetho nakemahosini.

31 Kuye kutshi ma usulimiwe mbila lo, wahlakulwa, wavushwa, ungacali udliwe. Kekuhlalwe nje noma sekulambiwe, ungadliwa. Kekulinjelwe iyosi ke ite ichinse luselwa.

Na seyilumile, ke, iyosi, yawuguba umhosi weluselwa, ku6e yihona ivulayo, ke, itshi kuhle 6ohe 6anu 6afule 6adle. Udliwe, ke mbila. Ma sewomile, uvunwe.

Ma usadliwa mbila, uye uphekwe lifuthu (lifutho). Ugaywe wejiwe 6ojeqe (tiwa). Wojiwe, ngo6a mbila umnanji ka6i wekosa.

Kuye kutshi nje ma inombatana, noma umahotshi, noma wufati eye kofula, alihlome liqoma, noma yisinyati naye kofula ngaso.

Aphathe nefe, netiga6e tematshanga. Nemaselwa.

32. Afike ceje ku6e kuhle ka6i ehaya. Ahiphe inyanja yefe, ngo6a phela ma isuke iyiningi ife esimwini kuye ku6e hona ingane yenombatana nayamba nayo, yona yethwale inyanja yefe, yena etsnwale linlomo lembila.

Atsnathe ife ayabe, ayabe, ayab3, ababele bohe nabakenaya. Naye ababele. bahlale kasi ke bayihlu6e, se6eyephulile. Gayidle. Ufike nje sekuyiloku kutshi hli, hli, hli, ncamu, ncamu, ncamu, phi! Hli, hli, hli, ncam, ncam, ncam, phi. Hli, hli, hli, ncam, ncam, ncam, phi! Gephimisa mithamo yefe.

Gayidle, Gayidle, Gate Gayiceje. Sekukuje nekuhuluma. Ngo6a akuhulumeki ma umunu edla ife. Ngo6a iyavuta kani imnanji. Umunu uyidla ute umfiqe eseloku ekhuna nje. Esehilulwelwe ngemhlo sengatshi uyotela kani ~~wenanela~~ wenanela Gumnanji Gekudla ife.

33. Gayayidla, ke, ife leyo, umunu lowo wesifatana yena ulungisa imbuto lihadi lekupheka. Uyehlukanisa. Uhetha umbila nofwanele lifuthu nosathabileyo. Awufake embiteni. Ngakasi usecale ngekuco6ela tiga6e nemaselwa. A6e seleka umbila welifuthu ngetulu. Uwufaka njalo yiloku ewutwanyata. Kutshi nongatshi uhuhuni awu6eke esithe6eni. Nothabileyo awufake ehadini. Nobonyuliweyo wohe mahasi awushiye eqomeni.

A6ase, ke, unilo nomhulu. A6e umbila lo wekosa. A6ele manombatana, ne6afwana, ne6anu na6ajala. Ahombe inombatana nekwati kosa, ayinike mbila wemnumtane netisiva i6osele.

Yona, ke ichode umbila wesiwa ivule li6we isile tiwa, iceje ceje iti6ophe ngemihwani yembila noma yitiguje netihiwa tiyimicumbe. Itifuse etiko. Itisombulule. I6e seyicova tiwa ngehlama. Iti6ophe tiwa ngetijuje. Itifake embiteni yekupheka. Nesityifakwe tiga6e nemaselwa nembila welifuthu. Ku6e sekwelekwa.tiwa ke.

34. Ithathe tuni ke inombatana i6asele ke. (Phela kuyatiwa kwekutshi iwatshelile emadi). Lenombatana nephe kileyo, yiyona nenenja6a nendlu le nokuphekelwe kuyona! 6anu la6a na6e6osile, bedla ife, a6ananja6a. 6ona 6e6etodla nje kuphela. Mase6edlile 6acejile njalo.

Inombatana, le, ito6asela i6asele ishanele litala leli lemahasi efe, nawembila, nemahleda. Iwole iye kontshinga etaleni. Icoce kahle endlini. Yohe imahla iyi Guyisele enjaweni yayo.

Ngo6a phela uyati kokutshi kosiwa nje, kuphambene tigeiki etiko neticephu, ne6ekuhlediwe kuto. Kuhona tinje6e ne6ekuphudiswana ngato amadi. Kuhona timbenge netice6etho nemidlelo ne6ekufakelwa kuyona banu nabajala.

35. Lenombatana, ke, yona nephekileyo ~~itococa~~ itococa tohe letimahla iti6eke injaweni yato ngo6a li6we seyiliti6eke le nesitshe6e yasi6eka. Netisekelo yati6eka enjaweni yato.

Ngoku, ke, itohwetela itshi du. Itshathe imbita iphuthume efuleni. Iwa6eke amadi eseleni, ceje, ingene netuni. Ihlale kasi, ke, ihwedele. Itohwetela, ikhwetele, yose ke nayo ngoku. Ma itshanda itotshi ~~ixw~~ iwuphenjula umbila i6e idla ife. Itoyidla iyidle iceje. (Yona ke seyiwadla mahasi iwatshela enyweni. Nemahleda. Nemahsi embila). I6e seyidla umbila wekosa, ke. Iceje, ceje, iliku ihlola kokutshi ayikoshi yini imbita, ayikovushwa yini futshi.

Ma seyiceje kosa iye kolahla mahasi ayo etaleni.

36. Kuvushwe kudla. Yephule. Iphakele esitshebani nesihulu. Ibe sey yakwa6a kudla ikuphakele etitshe6eni netinqane. Ikiphe sitshe6e semnumtane. Ikiphe sitshe6e setisiva. Ikiphe sitshe6e seti ngane, ihiphe sitshe6e seninahulu ma ehona. Ishiye okwengane embiteni ne6ekuphekwe ngayo. Ekwenina netinombi, manombatana, ku6e yisona lesitshe6e nesihulu ne6ekuphakulutelwa kusona.

Kutodliwa kudliwe, ke, kucejwe. Geseku6utshwa mahasi embila ne mahleda kuye kochithwa etaleni. Ingane ~~ixw6~~ ixubise banu geli6andla, ku6e kuphelili.

Uthetho ngembila.

Tinombi netatisuke seticomile tiya6ika tingakeshwami. Ti6ikela masoka sto kwekuthi setitokweshwama. Inombi iye ~~n~~ yahe imahla yekuvunula lisoka, iyahe kahle nge6uhlalu. Ihiphe 6ohe 6ucikwe Gayo, ngo6a phela ingwe idla ngema6ala ayo. Lemahla nelisoka ma liyi6ona ifika linleke lojwa. Liyi fake. 6ohe

- na6ali6ona liyifakile 6a6one kwekuthi nalo lisoka lemanyala. Livunule liconse. Ithi inombi ma ilinika ilitshele kokutshi iya6ika
37. ngalemahla, i6ika lihloko. Li6onge, ke, lisoka, lithi, "Yamba ke uyodla lihlo6o nombi, imahla ngiyayi6onga".

Inombi neganile.

Ingoduso yona iye ilungise kudla lokusha netoya nako emtini iye ko6ika lihloko. Icoce umbila nomusha, nematshanga, noma yitiga6e nemaselwa netinyanja tefe. K Kuhlomwe emacomweni nake-tinyatini. Kufike leto tinombi neti6itiweyo tetshwale letitsha nekudla. Tiyise emtini la kugane leyo nombi ne6a memile. Tiyambe nayo. Tede lugenkle, tilanjelane. Tingene emtini nekudla tiye koku6eka ekhwa6onyeni.

Tona tiye kongena elawini tihlale.

38. Nenyeni afike. Ingoduso naye imnike imahla nehle yemvunulo. Imahla le iyede hgehilitiyo yayo, yedela umngani wayo nge6ucikwe 6ayo. Ngo6a ingwe idla ~~ngemahla~~ ngema6ala ayo. Lemahla itom6ikela ngayo kwekutshi yona isitodla lihlo6o manje. 6anu nabajala 6a 6akemtini 6ona i6a6ikele lihloko ngekudla. Unyeni yena u6ikelwa ngemahla. Ku6onakale, ke, kwekutshi lowo umshakazi noselobolwa ngetomo.

6akemtini 6eja6ule 6e6ona umnjonjo welihlo6o uphuma kumshakazi. Nato, ke, tinombi 6atedele kudla, 6ayambe 6edlile. 6akhaphwe.

Lijiki.

Lijiki futshi yikona kuphila kwe 6anumtane. Kanti nalo lijiki lediwa ngembila nema6ele.

39. Me kudla sekomile kuyaphiswa kuphela. Wutshetho lowo. Lijiki liyaphutwa. Liyafuneka.

Yilowo fati uhululekile koku6a asile lijiki emtini wahe asilele injoda yahe. Ngo6a phela lijiki leli yi6uhosi. Ufati nosila lijiki usuke ejumisa injoda yahe. Ngo6a phela ukute umuna a6onakale kwekuthi uwumnumtane, kufwanele ufati asile lijiki. Ku6uthane wohe majoda emtini wahe, atophuta.

Atophuta, aphute, axokotele ehaya. Ku6e nona usinjo. Ku6e kuhle ke loko. Kutshi noma eseyamba ayembe esutshi. Ku6onakale kokutshi kaje ekehaya lemnumtane. Noma esclambile, ahumbule kokutshi, "Wo! Noma ngingalamba, ngake ngesutsha emtini wasi6ani6ani."

Kanti futshi la6akasi Gayaliphuta lijikai. Ma kusuke kugqwele Ganu ehaya 6etophuta, 6exokotela, na6o 6akasi 6asuke 6ehona, 6eto6usisa.

40. Awu6oni, ke, lijiki liyino neyulu. Latiwa na a6akasi. Likamwe nenyama ngo6a phela niyati kokutshi 6ona 6ayahla6elwa. Kunesimwe sihathi 6ayayiqela. Kunesimwe sihatshi, umnumtane ufane a6ahla6ele, nje, a6a6usise, ukute na6o 6am6usise chaya la6o.

Yilijiki njalo, lejiwa yimbila nema6ele. Ngako ke niya 6ona kokutshi umbila nema6ele yiyona sika nemise live ku6anu. Wumthulisalive.

Awu6oni, ke, wona umbila unethetho. Ma womile endle, uyavunwa ungeniswe etingo6weni (tingolo6ane). Ma selitokwetshwasa, ke, ubulwe, tifakwe etilulwini tivalwe kahle. Kojwa na6amwe 6ona baye bawufake emigojini yembila nembiwa imbelwa kona kuthela umbila.

Umgoji.

Umgoji wembila unje:- Kufike kumbiwe sisele. Nesinyinjilinga e nengangelixathu lemunu. Singajuli.

41. Kutshi, ke, ekhathi naso kumbiwe umgoji nongangemunu. Umgoji nongangemunu. Ulingane koku6a umunu angene angababwa emahlombe. Lenjawo nengako itshi kujulajula ingqosana. Ku6e sekucalwa kumbiwa injawo, ke yekutohela kudla.

Sekutombiwa ke ngoku. Kumbiwe mgoji notojula, futshi u6e 6adi. Kuye njengekutshanja kwemnikudla. Ma etshanja utomba mgoji nongangena masaka nayilishumi. Ma e6ona kwekutshi uvunjile awumbe nje u6e mhulu mpela. Noma ungate ungene masoka na-yimashumi namatshathu. Kutshi ma injoda ingene ekhathi, ingene ime phuhle. Yelule ~~tan~~ tandla toto6ili. Ku6onakale kwekutshi muhulu ke mgoji wekudla.

Ma sewuphelile kumbiwa lomgoji, sewutoshiswa. Kutshathwe ti6i tifakwe ekhathi. ~~Tendiw~~ Tendlalwe kahle yohe injawo ekhathi.

42. A6e sephuma, ke, munu lowo no6etendlala ti6i. Atshathe
~~xxxxxxxx~~ sithungu se6wani asohele ngenilo , asiphose ekhathi,
 sono, ke, sito tshungela 6wani no6u ngekhathi ~~xxxx~~ emgojini.
 (Angisho phela kutshi lowo nilo utshungelwa yilowo no6ekaje endlala.
 Mina ~~ngiqhuma~~ ngiqhu6a inja6a nekuyanjiswa ngayo ma kumbiwa umgoji,
 Uyashiswa).

Ma sewushisiwe, ke, uyekwe uvuliwe kute ku6e yingoso.
 Gesekungena umunu ke, uyawusinja awuyeke, ke, wome. Ma sewomile
 ke Kuhle.

Sekutochamuka liconga leku wuvala. Neliyinjilinga. Neli
 bingana kahle enomweni wemgoji. Na6amwe 6a6ada liconga lemkuwa.
 6athi li6a lihle.

Sekutotshi, ke, ma mbila sewuchodiwe, uthuthwe ngetinyati
 nemacoma. Uthuthelwe emgojini. Uthelwe ute ugqwale swi, ma mbila
 umningi.

43. Othi, ke, ma sewugqwele, ku6e seku6ekwa liconga enomweni
 wemgoji. (Phela migoji imbelwa eti6ayeni tetomo) Gesekucocwa
 6ulongwe. Sekunamekwa 6ona enomweni wemgoji. Seku namekwa, ne,
 laha ~~xxx~~ emaqeleni yihona ungeke ungene umoya ngekhathi.

Kunamekwe, kunamekwe, kuna-mekwe, kutshiwe du! Kunamekwa
 nge6ulongwe. Gesekugci6wa, ke, kugci6wa ngequ6a. Kugci6we kute
 kugcwale sisele lesi nekucale kwambiwa sona ma kumbiwa umgoji.
 Ma sesigqwele sisele leso, kugci6we njalo kute ku6e yincwa6a
 nengangesijuli, kuyekwe, ke. Tomo ke titoloku tinyathela hona nje.
 Kojwa ngeke wonakale mmbiela ngakasi.

Sekungate kutshi ma kunetsha imvula'neyulu, kuvuhwe emgojini
 kubekwe kwekutshi akuqwilanga yini. Ma kuyikutshi amadi anyenyile
 angenela ngakasi, ku6e kuhona uthombo.

44. Ma etshanja umninimgoji ayeke nje ma enyenyene ngakasi,
 kwaquila kanqane. Ngo6a phela ngakasi umbila uto6a yisi pata
 (Sangco6e). 6ayasitshanja ke kahulu 6anu sangco6e.

Sangco6e.

Kuye kutshi ma kugci6we mbila emgojini, uhiphwe uhiphawe,
 kusale nofumileyo ngakasi. Lo nofumileyo uye unamatshela ngakasi,
 nakemaqaleni emgoji. Ukhunte, uswakame. Unukise okwamaboshi.

Wona ungeke usamila noma utshalwa, ngo6a u6olile.

Ma umswakama wa6a mhulu kulowo mgoji, kuye ku6e kuningi wona mbila lo noqwilileyo. U6e yisangco6e, Kamwe nawona lona noyimangondo emgoji, nonamathele emaqeleni emgoji usokeme.

45

Kuye kutshi, ke, ma sewunhiphiwa umbila nomuhle, ke, kwenyulwe sona sangco6e. Sihiphwe. Sidliwe.

Kuye kufujumetwe madi ngelikhadi nokutophekwa ngalo. A6ile. Ku6e sekufahlwe kwaqothwa imuphu yesangco6e. Ngo6a phela siyomiswa, senekwe. Ma sesifahlatela, ke, si6utshelwe enyweni. Si6ekwe. Kuloku kuqaphunwa, nje, kuqothwa.

Ma se e6ila amadi, umunu atshathe liphini a6onje. A6onje a6onje ayeke kuxhwathe. Kuvushwe. Aphake.

6atshi simnanji ka6i 6anu na6ajala. Kojwa mina angisidli. Ngisinengwa ka6i. Sinukisa okomsudo wemunu. Si6onisa inala eliveni.

46.

Tinanga.

Tinanga, nemeselwa, ~~XXXXXXXXXXXX~~ nemabeqe wona aye atshalwe axubwe nembila, ngo6a kunyevana.

Kojwa kunesimwe sihathi umunu uye ede sichaka setinanga. A6e setiga6ela, ke, ma eselimile watshi du.

Tona, ke, tinanga leti titotshi ma setiyimathende nalahla minyombo, umninito atithene. Ma engahladisi athole umuru noyiliwele amthenele tona.

Kuthena.

Ma umunu ethena tinanga, uye avuke nye kasi, angageti 6uso netandla. Anga hulumi futhi. Aphume, ke, aye etinangeni ekuseni sje.

47

Afike hona. Abeke, athole mnyombo elithenjeni. Ancide mnyombo esihlokweni. A6uye naso sihloko leso. A6e sesifela ngemathe ahe ceje asilahle. Angabeki. Edlulele kunolumwe lutshanga ede kona loko njalo, ate aceje, du asuke ati6uyelele ehaya atihlalele. Ku6e usethenile njalo. Tisale tihlanganise ke tinanga. Tiyasuka laho tiyaju6ula. Tiju6ula imbali nemofu. Setiwisa tiga6e njalo.

Letiga6e tekucala titshi la tingangetitshupha, noma

K13/27

tingangesandla netimwe, tisuke ti6ole. Kutshiwe tinanga tisa6odisa. Tuyasuka laho, ke, tiyafinya. Ma emtshanjile munu ahlade kutshi niki. Aphume ngema6ili, ngematshathu emli6eni munye.

Ma kuhona munu nohladisayo ke futshi ~~xxxxxxixixix~~ avumelwe aliyambe. Ayambe eha mifino. Ahe nesiga6e sekuyico6ela.. Ahe nempontshane natoyipheka nje ayidle. Kusuke kuseykona kutitshena tinanga kohe loko.

48. Tiyekwe ke tihlade tite tihawule le ti6ona hona.
Ma ese6omvu matshanga kudliwe tijingi. Judliwe tingcezu.
Kucutshungulwe tinanga ti6ekelwe imbewu. Ma ku6ahona ingane nehatshatwa tikelemu, tojiwe tinanga itidle setivushiwe. Ti6e setiyago6a ke tikelemu.

Luselwa ke lona sengatshi lwaya6uka hona leha nje eliveni lekhwethu, ngo6a siva kutshiwa nakenjulo lwaluyigugu emahosini. Ganu 6aphume 6eya kohifune ma sekutogubwa mhosi weku6a sekutochinswa luselwa. Lu co6we luselwa luhlanganiswe nemithi ne-6a6ayo.

49. Imbumba.

Imbumba nayo itshalwa ixu6we nembila. I6e seyithanjela embileni ihlade ~~xxxxxx~~ tihleke temijumba yona ke yayiloku ihona nje kazulu. Asiyivi kwekutshi yaphumaphi.

Tindlu6u

Tindlu6u nato kwakuyiloku tilimwa nje. Asati kwekuthi tafika nini, tafika na6ani. Tona atitshahwa tihlanganiswe nembila.

Umunu uke aqathe, ngo6a titshanja inyawo newumqatho. Umunu aqathe, aqathe, aphu6ute kahle, akhukhule. Atiga6ele, ke.

Tona tikamwe nje nabontshisi. Atikhuli tifwane neliha6a lembila. Ti6a yimathenje njengabontshisi. Timnanje.

- 50 Ino, ke, nehona, tindlu6u ma 6ewutilimile mwa kemwe kuhle ungatiphinji nomwaka. Ma utiphinjile, utokufa, noma kufe nomumwe noyililungu lemuti waho.

Kwa6atilimayo, sekuye kutshi ma sidlu6u 6eku weseyosikati nomwaka, mwakemwe si6itwe ngemnumtane. Nganomumwe mwaka notayo

si6itwe ngenombatana. Nganomumwe futshi si6itwe ngefwana.

Ku6uye ku6uyele emuva futshi kuqale kuyena lowo nowayeqak kuqala.

Tiyatshanjeka tindlu6u. Yikudla nokuphekelwa masoka Inombi ipheke siphuphutho ~~xxxxxxx~~ setindlu6u iyisele lisoka lidle lija6ule.

Bontshisi.

Bontshisi, ke, wona, wawukaje ungekho. Wafika neinakula kulelive lekhwethu. Sasingawati.

Unetihlo6o netibili. Yilowena6ayo nalongena6iyo.

51. Unemagama ahe ke bontshisi. ~~xxxxxxx~~ Yilawa:- Ingu6o yekula, umaqandoqhelu, yilikhwikhwi noma Umzumbe, Yinanda (u6a hlophe nganokumdaka u6e ngangaqandaqhelu), wuzakaliya, yilisundu, yilohlophe qhwa nomuje, yilohlophe qhwa nomfuphi. Yilohlophe nomude, kojwa uneli6ala neli6ovu enjaweni yesi6inji sahe. Yilu6o6o. (Lona, ke, lufwana neMzumbe. Kojwa lwehluke ngema6ala alo. Lona linama6ala namnyama. Futshi ma lutshaliwe luyena6a. Lumnanji enomweni. Luyadliwa.

Bontshisi lona uxu6a mbila nemuphu. Wanjisa kudla. Ganu na6afunjisiweyo 6ona 6a6uye 6awudle 6a wuxu6e nelilayisi.

Tidlo, ke, neliphekwa ti hlanganiswe nabontshisi:-

- Yilutiti (6ontshisi nomadi e6onjwe wojwa). Yisiphuphuthu (bontshisi
52. wojwa uphekwe woma).

Do6e tabontshisi. Yisitambu. Yisithwalaphishi

(Masohwapha noma Sigwaqane. Leyo wubontshisi e6onjwe ngemuphu. Na6efunjileyo ke 6ona 6apheke lilayisi lihlanganiswe nabontshisi. Ma 6etshanja 6awupheke wojwa u6e yilutiti, ku6e sekuhlanganiswa nelilayisi sekuvushiwe. Kutshiwe yiligilevi labontshisi.

Bontshisi ma uwojwa ngeke u6e yikudla kumunu Ungamgulisa munu. Ungeke ufwane nembila. Ngo6a mbila yisika nemise munu. Wona uyayiceja indlala ngo 6a wanjisa kudla. Ufana nofati ngo6a ma
53. ehona ehaya muhle ngo6a wanjisa . Kojwa angeke awahe muti eyejwa. Kufuneka injoda kucali.

Majumbi.

K13/27

Atihlo6o tibili. Kuhona awesintu. Kuhona awesikula.
Esintu wona a6a manqane ngetinjalo. Ma eqhumile ahlade ngempela.
A6e nesijeku netinjalo tawo.

Aja6uka na6o 6anu. Ma esiphekwa, ayaphekisiswa ngempela.
Ngo6a ma ephulwa engakavushwa a6e 6omvu, umunu uwadla ceje a6e
sellunjwa emguzu. Sengathi angate athathe lihleda a nwaye ngalo
lididi, kani u6a6wa yimajumbi esintu.

Ngoku, ke, se6eye 6awatshela sawoti. Uweve, ke, mubemi!
Ungeke umnike nyokohulu ekhwelwe yimehlo, enga6oni.

54. Kuhona majumbi esikula. Lehlo6o yemajumbi afika nemakula
nawo. Wona, ke, aye atimuke. Ma etshalwe esi dakeni nesimile
insekane, noma wuhlanga, noma yili buma, noma yilikhwani, uye
u wa6one! Aye atimuke a6e ngangenhloko yengane. Tijeku kutshiwe
yi6oSiyadansa Tinjalo ti6e ngangesibakela saho.

Sona, ke, ayaphekwa mpela. Kojwa ave ephekiswa kwawesintu.
Nawo atshelwa sawoti. Wona ke aqhwehthi emguzu ma engavushi-
siswanga, njengawesintu.

55. Yomotoniwa wake wahlupheka yena. Watshi ese yingane le
ka Malandela 6amphakela majumbi esintu awate avushwa kahle. Tithe
esewadle wesutha, amphatha ka6i ka6i. Walumwa endunu! Walumiswa
kwe munu nonesigwe6a. Kwa te kwa6uye kwatiphelela.

Uthe la eseyisiva, ke, we suka kwaMalandela wato kwaha laha
emzumba ku6o kaMajumbi. Aphinjanga wawadla kute ku6e ngoku.
Sitidlela sojwa, nje, Yena ma simnika usuke Athi Au! Ngalayeka!
Ku6ona kamwe yiku6ona ka6ili. Wa6amba lenulo.

Sesi6e sisamtshela sithi yidla Mhlongo. Avushiwe lawa
awaqhwehthi endunu. Atshi yena, "Hhayi! Mina angiwadli majumbi.
Ngaweve ngisewufwana. Ngaweve eqhwetha.

56. Esijumbini kuye kuga6elwe tihlamvu tembila. tigqagqanise.
Kuyevana. Kuga6elwe nemaha6e futshi Nawo ayevana nemajumbi.
Ngo6a wona minyombo yawo ayive injengeyetinanga. Yona ayi6i nawo
magwagwa, na6ulala majumbi. Aye ena6e, nje, ngeminyombo

neminqane. Kute kufike sihatshi seku6a ahahlele. Ma esahlele, ahlade tigaxa temaha6e.

Ma injawo ivunjile maha6e aye atimuke. A6e yitigaxa netihulu netiyimi6u 6ulungu. Aye angavami kweku6a a6e yimadekletana. Kojwa noko aye a6e kona nayimadekletana, ngo6a kuya ngekuchuma kwawo.

57. Ngoku, ke, um6ala wemaha6e uyihungqu neliluhlata, neliqishu lifwane nenyoka. Wefwana nem6ala welibeqe.

Lona, ke, liha6e linetihlamvu netimnyama. Kojwa ngehathi liyisevusevu nje nenengwabungwabu yemadi, ngranokufwanayo nelibeqe. Libeqe lona linetihlamvu neti mofu.

Liha6e lona aliphekwa Lidliwa 6uhlata. Liye litshi ma liwum6u6ulungu, lisikwe ekhathi. Umunu a6e selihopolota sigaxa ekhathi, asidle. A6e yiloku esekha ngelukhedo edla. Afele uhlamvu. Ma etshanja alixhonxe li6e nemadi. Awahe awaphute. Alidle ate alicenje.

Lolugebeti noluseleyo lu6e njengeluhamba nje lona, ma selidliwe liha6e laphela. Lona liha6e leli limnanji. Gumnanji 6alo 6ufwana nashukela.

58. Kuye kutshi ehlo6o, ma umunu ekaje eye komba majumbi a6e sechudlua liha6e eleka esinyatini nathwele ngaso majumbi.

Phela nawo majumbi lawo ngili6alile ~~yikam~~ yikunitshela kwekutshi aye embiwe ceje a6uye ahlu6we. Ngo6a amile tinambo yohe injawo. Ahlu6we ceje agetwe ngo6a anelujaka.

Ku6e yihona kuhiwa imanjane, yendlalwa ngakasi embiteni, kwendlalelwa wona. Ku6e sekufakwa tijeku ngakasi, ngo6a tona tephuta kuvushwa. Ku6e yihona kufakwa ~~ixkm~~ tinjalo. Kutshelwa madi kahulu yihona kutogubatela ma seku6ila.

59. Ngoku, ke, sekuye kufakwe sawoti. Kucala wawungafakwa Anuke yona nje imbanjane leyo ku6e yikuphela. Aye aphekwe ate a6e 6ovu. Ephulwe, ke, ma eseshile amadi. Afhakelwe etitshe6eni, adliwe ngetandla, ku6e yilowo munu atihlu6ele.

Ma esedliwe aphela majumbi, umunu ugeta tandla ngo6a tiye tingqole ka6i yinja6a ngo6a madumbi ayanankutela. Anamathele etandleni. Umunuke ma esewadlile uyageta, axube, egete nenomo.

60. Aphatha kahle kahulu esiswini majumbi. Awacumbisi njenga nabatata. Kojwa manga6e munu enekhuhlane wekukhwehlela, a6anga lusi, ngo6a afike esifu6eni avunane netinjenda tekhuhlane.
- Ngoku, ke, sengite ngangena kulenja6a yemajumbi nje, Gengisa hulumo ngemaha6e wona etshalwa esijumbini.
- Maha6e wona adliwa yi6anumtane. Kutshi nje ma li6alele, iyosikati iphuma komba majumbi, yaphatha maha6e, ilihethe nelihle lemnumtane. Kutshi nje ma kusuke kuhona nomumwe umnumtane emhambele
61. 6eja6ule. I6e seyitshatha sitshe6e nesihle, ke, iyosikati. Iphathe liha6e netiyedo neti6ili nekhono noma nemese mauhona. Ifike i6eke ngembili kwemnumtane wayo, iphume iye kopheka majumbi.
- Utolisika ke umnumtane, alisike ekhathi. Galidle Galidle Gate 6esuthe.
- Uyatiusa tingebeti use ngenisa sithe6e semajumbi futshi. Se6eyadla njalo. Gadle Gadle Gate 6esutshe.
- Angenise madi ekuxuba newakigeta 6unankunanku 6emajumbi. A6e se6utsha mahasi, ewefaka ekudleni kwetingulu6e.
- Netingane tahe atiqoqe atisikele likha6e tidle nato.
62. Atiphakele nemajumbi tidle tidle tesuthe. Ti6uthe ~~mak~~ mahasi titshele ekudleni kwetingulu6e.
- Umdlalo.
- Majumbi ayino nehle ka6i. Ma ephekiwe aphekwa ngelibojwe nelihulu. Adliwe kusihlwa asale, se6esuthi ~~ixkxkx~~ yiwona 6anwanwa.
- Ekuseni kusa, iyosikati ikhethe majumbi emnumtane, iwafujumete eluthuthwini. Ithi seyimgetisile i6e seyimnika imvuka yane adle.
- Ma sekuvuke tingane ka likhadi livuliwe. Kuto6a yileyo ngane ithathe sideku sayo iphume iyothamela lilanga ngemva kwendlu.
63. Isinko futele sijeku, i6uye iyolanja nesimwe sijeku elikhadini iphume iyodla - Njalo nje, ite yesuthe ingane.
- Ma lisuke linetha, ke tingane tiye tiphume tiye kodlala ticabeta emaqhi6ini emvula titshi:-

Ti6ongo temvula.

Qabaqabane, Sokhula nini?

Sidle amajumbi Ngemva kwendlu

Site sithi qiki, qiki, qiki!

Site sithi qiki, qiki, qiki!

Sidle majumbi ka Bayela!

Site sitshi qiki qiki qiki!

Site sitshi quiki, qiki, qiki!

Batata.

Batata wona unetihlo6o tawo. Kucala kwakuhona uhleta.

64 Wawuye umile liha6a njengethi. Uhlade nga ngakasi, uhla6e tixha njengo6a u6ona minwe yemunu nje. Wawuphekwa nje usheshe uvushwe njengabatata na6awudlayo 6aye 6atshi umnanji nelimwe ligama lehlada kutshiwa yimbondwe.

Ku6e seku6a hona batata, ke. Mahasi ahe ayena6a nje wona a6e yitimanje netena6ele ngakandle. Uhladele ngakasi tigaxa nje 6o. Ma uchumile u6e yitigeleguma.

Batata lona kutshalwa mahasi ahe. Mahasi nawo anetihlo6o tawo.

Kufike ku6e hona Zamdenge, ku6e hona Zamgunya. Ku6e hona Mphumjuka, ku6e hona sizulu. Ku6e hona no6ovu.

65. Zamdenge yilona no6a mhulu uphekwe ceje u6e yimbwedembwede. Zamgunya wubatata nohlophe nohlada tigace netiqishu. Ti6e yinjilinga kojwa tinga6i yinjilinga ngempela ~~nyxj~~ njengematambane. Wona u6e yitigaxa nje tabatata. Ma usuphekiwe u6e yitinkumankenke netomileyo nke. Ma uwudla u6injwe. Ku6e songathi ungaphuta ~~xxx~~ amadi.

Mphunyuka wubatata no x nyangantathu, ngo6a na6amwe Gobatata 6avushwa ngetinyanga netiyisithupha. W Mhela ngakasi kwehla6a. Uthela tigaxa naye. Tigaxa tahe Ngekhathi tifwana nesikhuphashi selicanda leyuku liphekiwe. Kunesimwe sihathi lobatata u6itwa ngekuthi uSikhuphashi.

Lobatata wafika nemlungu ligama lahe liwu Mphunyuka. Lomlungu wa yefuye tingulu6e netiningi netimnyama. Netinemadle6e nawa6atelayo elengela e6usweni, emaje.

66. Letingulu6e tahe atilimele lobatata Utimuke u6e yitigeje Uthi ma uwu pheka nje, uwukla6ele ngo6a muhulu, ~~nt~~ ngeke uvushwe ma ungakla6elwanga.

Ma se wuhona, ke, lobatata, atiphe wona tingulu6e tahe. Tihule kahle ngempela.

6anu, ke, Gate Gayitshola imbewu yawo kumphunyuka Gawulima nawo. Gawu6ite ngekutshi uMphunjuka. Ma Getshanja Gatshi uSikhuphashi.

Umnanji ka6i. Mina yiwona ngi wutshanja ngempela lobatata nonje.

SiZulu naso sinelihasi laso Neleklukileyo. Sithatha tinyanga netiyisithupha noma yinetiyilitho6a. Ngo6a uke wena6e nje ngakasi laha. Uke uyambise tima nje kahulu. U6e sewuyalhada.

67. Uhlada kahulu ngempela ma uvumile. Usho ngetino nje ~~tit~~ tetigaxa netinje, netiyimiphonsi nje 6o! Ma uphekiwe uye wome nkwe nawo. Uhlophe. Ma umunu ewudla uye a6eke ~~xxxx~~ madi ejute yihona eyothi ma e6injwa aphute, ehlise.

Batata wona awutshalwa esidakeni. Utshalwa nje enjaweni neyomileyo. Awunato timanje netijikela ka wona. Awuhlu6wa timanje, njenga majumbi.

Ma sowuphekwa, ke, umunu uya wumba nje afike ehaya awugete, awufake embiteni, awupheke nemahasi awo.

68. Ushe ceje madi, awephule se wuvushiwe. Awuphakele etitshe6eni. Anike 6anu 6adle.

Kunesimwe sihatshi, umunu uyawuqweqwa batata. Awuqweqwe useluhlata. A6e sewupheka sewuhlu6iwe. 6anu se6eyawudla a6asangqoli tandla 6ehlu6a.

Kuhona, ke, nomumwe batata nengim6one nami sengimjala nje. Lobatata, mahasi ahe amise kwetindlu6u. U6a si6aqa nesingangehloko yemunu. Siphume si6e simwe. Ma siphekwa sikla6elwe si gqwale libojwe.

Batata futshi wutshi no6ulalayo. Manga6e kaje kungqwatshwe munu, uthakati uye ede mitshi yahe. A6e setshatha lihasi lebatata. Limilile. Eselitshala ngetulu kwelithuna lelo./~~limilek~~. Ma limilile lena6a

69. nje, kuphelile. Segetofa ke Ganu Gakulowo muti. Gafe bebulawa yisitukulu. Ngo6a kwatshalwa lihasi lebatata. Latshalwa lediwe ngemitshi yesitukulu. Kunjalo ke kuyamba kwa batata.

Mantongomane.

Mantongomane afika nemakula laha. Awathose. Awakale ngemabikilana athini meleka. Awathengise imali, Atshi thinimeleka yindi6ilishi.

Lesilimo asinasithudi nete. Sedlulwa wumbila. Asidlelwa kwesutsha. Sidlelwa Gumnanji. Siyojiwa. Gesesihlu6wa ceje siqwakumbwe. Ku6e mnanji.

70. Ungeke, nje, upheke do6e utitshela mantongomane ku6e usu phepile.

Kojwa ke mantongomane ayolile. Ayayolisa. Ma umunu epheke inyama yahe uye awasile awatshela emjameni. Ku6e mnanji. Ma umunu epheke sitambu, engenawo bontshisi wekusitshela, uye asile mantongomane atshela wona ku6e mnanji.

Tingane tiwatshanja ka6i mantongomane. Ne6anu na6ajala futshi Gayawatahanja. Na6amwe Gate Gawe6e ma Gengatshola letshu6a lekuwe6a.

Inda6a.

71. Kwake kwatshi nganesimwe sihathi, kwa6a hona injoda nje. Lenjoda yoja mantongomane ayo yawa6eka. Yayamba yaya kophuta lijiki kunomum we muti.

Ya6uye yagojuka yaya ehaya. Ithe ithi ithatha mantongomane ayo, yafiqa seku yimahasi emantongomane ojwa. Endlini kuhona inombatana.

Anga6e sa6uta. A6e setshatha injuku eseyishaya ngempela lemembatana, ethi kusho Gani kokutshi majidle manongomane ayo?

Inombatana iphike itshi ayitange yona iwadle ma nongomane enjoda. Adliwe wufwana wekwelusa.

Ingaholwa injoda yiloko. Yona ishaye inombalana yona neyati kwekutshi ihlala ehaya.

IGaleke inombalana itshi iya kotiphosa eweni, yanqekwa

72. yanqakwa yiligwa6a6a. Liyayi6uta ke ligwa6a6a litshi, yini koku6a utilahle eweni na?

Inombatana itshi, "6awo utshe ngidle manongomane,
Tshilo tshilo tshilo! Manongomane ngingawadlanga mina,
Tshilo tshilo tshilo! Edliwe wufwana wekutivalela
Tshilo tshilo, tshilo! "

Liyitshathe ligwa6a6a lindize nayo, liye lifike ku6o kanombatana, liyi6eke. Litshi Hla6elela nombatana. Isho ithi!

"6awo utshi ngidle manongomane!

Tshilo Tshilo Tshilo!

~~ka~~ Manongomane ngingwadlanga mina

Tshilo tshilo tshilo!

Edliwe wufwana wekutwalela,

Tshilo! Tshilo! Tshilo!

73 Yethuka ka6i injoda. Yathi eligwa6a6oni. Kuhle liyinike yona ~~ka~~ indoda. Lenqa6a ligwa6a6a, latshi nalo liti tsholele inombatana seyiya koti6ulala layinqaka.

Latshi enjodeni, Hhawu! ute u6ulale ingane yaho uyi6ulalela manongomane nje? Uyawathanda ~~ka~~ ke nawe mangomane lawa! "

Yahala injoda yaqela koku6a ligwa6a6a liyi6uyisele ingane yayo. Latshi lona, ene, "Kulungile. Nawe ngiphe ma6ele ngidle ngitokupha yona ingane yaho leyo.

74 Injoda yawaqaphuna ma6ele yalitshelale. Ladla. Lesutsha. Laselaya kotshela inombatana kokutshi kuhle i6uyele ehaya ngoku. Naye yise wafike wa xolisa enombalaneni. Wathi kuhle ihlale ehaya inga6a isayambo. Nenyoni yatshi, "Njoda, Manongomane lawa u watshanja ka6i. Usungate uhethe kulahlekelwa yingane yaho ngenxa ~~ya~~ yawo? Yeka kutshanda manongomane kangaka. Ngeke u6e namuti uto6a nemanongomane". Yasuka yanjita inyoni yetiyambela. Yamshiya umunu nenga ne yahe, seyesuthi ma6ele yona.

Manongomane elimwa sohe sihathi. Noma enjulelwa ayalunga. Noma elimwa ngesihatsni sekulima masimu mamahulu, ayalunga. Noma elimwa ngesihatshi sekulima bontshisi wekugcina, ayalunga.

* Avuma elihla6athini lekudla, manongomane. Ayatshalwa nje, ngemafole, ma sekulimiwe. Aye afakwe li6e limwe elifolweni. Ayagqagqwa kunabontshisi, acinaniswe kunembila.

Ma esemilile, eyilithende, aye ahlakulelwe, asekettelwe.

75. Ma eseqala kuhipha timbali, netimanje, agci6we. A6e setshela, ke, ngempela, ma injawo ivumile. Athi nje wohlo tigaxana netingangeli-lungu lekuqala lesithupha semunu. Athelele ngakasi kwenla6a. Titshi ma seticinile ke letigaxa, ku6e asevushiwe manongomane.

Inja6a.

Injoda yake yafuya ifene, iyifuyele ehaya, nje, emtini wayo. Yafuya nelikati futshi Yejwayele kuloku yosa manongomane eluthutwini lwemalanle enilo. I6e seyipha ifene yayo, idle. Kanti iyeja6ula ngempela ifene ngalamanongomane. Yayiwathanda ngempela.

76. Kuthi, ke, nganolumwe lusuku injoda iyayamba iya nje, kunomumwe muti neyahelene nawo. ~~Iyaxixaxi~~ Iyatiyambela, nje, isaya ko6a6ona. Ifika laha kulomuti, iyahlala iyahlala, seyibuye ibuyela ehaya, ke.

Kanti laha ehaya ishiye ivalele likati endlini, nefene. Kuhona unilo etiko.

Ifene icalata, icalata, i6ona manongomane elhelwe kasi incwa6a. Iyacaphuna ithela etiko, iyosa. Seyithi iyawachwe6a ngesandla sayo, ithi iyawephula, isuke ishe.

Ijinge kokutshi itokwedenjani ngoku. I6e seyicalata icalate, i6one likati. Ili6ambe likati itshathe ukhono lo wangembili lona ilithi nkamfu. iqhwe6e ngeludipho lolu lwekhono weli kati. Lihale likati lisha, inga naki ifene. Yona iqhwe6e manongomane ite iwaceje. A6e yinqwa6a la kasi esevushiwe. likati lona lasha labonxuka yone ingalo yalo nya, wunilo.

77. Ifene yona yanlala kasi nadla manongomane ayo. Injoda yona yafiqe ifene ~~in~~ ihleli idla manongomane. Likati libonxuke ukhono. Yaja6uka. Yaja6ukela likati layo. Ya6ona kokutshi kwede yona injoda yavalela likati nefene, nemanongomane, nenilo.

Ifene yonakele. Kojwa ayitange iyishaye ifene yayo ngo6a phela beyidla. Kanti futshi yisilwane sayo nethakatha ngaso.

Majumbi wona akuveli komisa. Futshi Unyoni akwadli, netiyumbi futshi atiwadli. Atshalwa esidakeni. Ma eke asimama nje, aliveli lilanga.

Nabatata futshi awudliwa tinyoni. Wona ke uyalivela lilanga. Ngo6a noma usimeme, kojwa ngeke uhlade ungatange unethelwe yitimvula.

Futshi wona batata uyaqumbisa. Awufwani nemajumbi wona ephatha kahle esiswini semunu nowadlileyo.

78 Umbila nabontshisi nematambane wona utshalwa ka6ili mwaka munwe. Ungase wenjulelwe, kanti futshi ungalimwa ngesihatshi sekulimwa umbila wekugqina.

Kuyambisa kwekulima. (6)

Kucala kwakuye kunethe imbodisamahlanga. Ku6e sekwatiwa ke kokutshi lethwese. Ngemuva kwayo ku6e sekuqhuma yohe mithi le iqhakata timbali Ganu Gaphume, ke, 6endulele.

Ngoku, ke, sekwa6alela lilanga Kwa6a hona indlala. Ayiseho nembodisamahlanga le.

Sekuye kutshi e6usika ku6onakale ngeku6a sekuqhakate lipetshisi (July). Ganu ~~ma~~ 6athathe Mageja Gaphume ngo6a lepetshisi liqhakata nje li6ika kwekuthi lethwese.

79 Ganu, ke, 6aye Gaphume. 6athi 6engakaphumi, umnumtane wemuti Alingise sisukulo sekudla. Sisilwe sihlanganiswe nekudla kohe nokutolimwa laho ehaya. Kuthathwe lijumbi, nabatata nelitambane netihlamvu tembila netabontshisi netetindhi6u, netetinanga tetihlo6o tohe, nembumba, nembondwe nani, nani.

Kusilwe ke lokuno, kuhlanganiswe nethi wesisukulo. Ku6e sekutshi ma esephumile mame eyolima, athathe imbewu leyo nayoyitshala. Achudule sisukulo. Asivuthulele embewini leyo nayoyitshala, afike eyitshale ceje ichume, ngo6a isukuliwe.

Nga July (Mandulo).

80 Kukhahlela mapetshis. Ufati aphume nembewu. Ngekwesintu, kuye kukhahlele tiphephane na6endle. Kutshiwe lethwese. Ku6e kukaje kukhahlele ihla6a ngembili kwetiphephane na6endle. Ihla6a yona yehlukanisa lihlo6o ne6usika. Ikhahlela nga June. Tiphephane

na6endle tihahlele nga July. Umnduze u6uthisa nga November nge nyanga yekulima masimu namahulu embila nema6ele. Ku6e seku6a hona inyanga yemunga. Li6alele lilanga (January) la sekuhahlele munga. Uthanje kuku6ulala kudla.

July. Manjulo.

Lisuke lethwasa, ke, lihlo6o. 6afati 6aphume 6aye koqatha tijumbi. 6atipnu6ute. 6atitshale 6atithi du! 6atiga6ele maha6e ehathi nato. 6aga6ele maselwa netinanga emaqeleni. Nembila 6ayambe 6ewuthi zwi zwi yohe ingawo esidumbini.

81.

August.Mfumfu

Na6amwe 6acejele tijumbi. 6a6e se6e limela bontshisi 6awutshale. 6angawufaki mbila ngo6a uto6a nesingcokola.

September. Masingana.

Na6amwe 6acejele tijumbi ~~xxxxxxx~~ netibontshisi. Kuqathelwa tindlu6u tiya tshalwa. Kutshalwa nemanongomane.

November. Lwezi.

Kulimwa masimu ema6ele. Kulimwa 6onondlini (masimu namahulu nawethembiweyo kokuthi ayovunwa agqwalise likoyi). Kuyahlokulwa ngempela ngokutohe tilimo leti ne6etilimiwe Kuyavunwa 6obontshisi, nemalambane.

December. Ngcela.

Kucejelwa kulima ma6ele nembila. Kuvunwa bontshisi, nematambane. Kuya hlakulwa lunula. Kuyahlolwa emasimini. Kumbi. Umbila uyafitshita uyakhephuta kunje. Lukhula luthe khuhle. Mbila nowenjulelwayo uyavushwa. Tiga6e tiya finywa yitinanga. Maselwa. etife ayavushwa. Na6akhuthele 6athi selingenile lihlo6o.

82.

January. Ndasa.

6anu na6a6engakaceji kahle 6ayacejela kulima mbila. Kuyahlakulwa lukhula lwemasimu namahulu. Uyavushwa mbile futhi munga. Liya6alela lilanga lingena masimu namahulu lifuna kuwali-meta.

February. M6asa.

Kulimwa bontshisi. Kuvunwa tife. Kuvunwa matambane na6obontshisi futhi 6ayalimwa nematambane ekugzina nawo ayalimwa. Kwenjulelwa batata.

83.

March. Ntla6a.

Kutshalwa bontshisi. Kudliwa lihlo6o. NemaJumbi
aseye6iwa adliwe. Kutshalwa batata. Kuvunwa tife netomayo.

April. Hlangula.

Kucejelwa kutshala bontshisi wekugqina. Kutshalwa batata.
Kudliwa kwindla Kuyavunwa. Konakele. Kwakhiwa makoyi. Kuvushwe
nesicinga. Kuyasikwa. Kwakhiwa netindlu, tiyefulehva. Kudliwa
6ojeqe netijingi.

May. Maqu6a.

Kudliwa tingqatho, na6a mve 6asenawo kojwa mbila nje
nomadi. Kutshalwa batata Kuyavunwa. Kusikwa sicunga ne6wani
6ekwefulela. Kuyakhiwa Kuyefulelwa.

June. Ncwa6a.

84.

Iyakhahlela ihla6a. Kohe kudla kusemakoyini ngoku. Kuvu
niwe. Kusele batata wojwa nosa linjwa etomweni. Sekudliwa do6e
Umbila welikoyi wona usathule ekoyini. Utobulwa nje noma ngemuva
kwetinyanga neti6ili noma yinetinathu. Ufakwe emgojini. Kukhiphwe
sipata sidliwe, nelihhasa.

8.

Masimu emunu ate anga6a njawomwe. I6a hona ehayo elitaleni.
I6e hona efunjeni, nayinikwa wuyise noma wuyisemhulu noma wu6ani
nacionjene naye. I6e hona naya6elwa yiyosi kamwe nelinxiwa.

Na6amwe 6a6a nemasimu namaningi. Na6amwe 6a6e nayingqosana.
Kuye njengekuvama kwemasimu ku6anu na6a6anikileyo.

9.

85.

Ma umunu e6ona kokutshi masimu ahe aweneli, uye aye enjuneni,
aye koqela isimu. Injuna ke yona i6e seyihuluma neyosi ihlela
kokutshi konje lomunu anganikwa isimu kuyiphi injawo. A6e
sehlelelwa, ke, enikwa.

10.

Ma unnumtane esenikiwe masimu ahe afwanele a6e maningi.
Ngo6a atohula majodana ahe, ateke. Kufwanele ke koku6a injodana ma
seyihiphwa muti wayo, iphume inikiwe isimu ekhwa6o. Ku6e yihona ke
yise eto6uye aye etinjuneni, ~~kum~~ ke, ayitholele injodana yahe
masimu namamwe.

Kunesimwe sihathi lomnumtane une6afati na6a6ini noma yina6athathu. La6afati a6akwati kulima emasimini ~~eye~~ eyosikati. Ma 6etekwa, 6engena laha ehaya 6e6a yi6afati hona, umnumtane ujinga ahlele nemuti wahe. Agudlute nemwe isimu ayinike ufati lowo nofikileyo.

86. Naye, ke, akwati kulima apheke aphakele injoda kudla kwe simu yekhwakhe nayinikwayo ngamdla efikayo etogqagqa laha ehaya.

Kotshi ke ma naye sehleli kwa6onakala kahle kokutshi uhleli, a6uye aqelelwe masimu etiphati ni temandla masimu.

Majodakati awanawo masimu wona. Ase6eda kamwe na6onina emasimini emakhwa6o.

Kojwa ma injodakati isi ganile, isilo6olwa, iyanikwa isimu ekhwa6o, i6itwe ngayo Kwedelwa ma ilime kuleyosimu yohe ino neyitnandayo. Ikhululeke kuleyo simu koku6a ~~xxx~~ ise6edise kudla loko nekulimileyo ku6anu 6emtini wayo.

Ma ifuna kuyisa umnjonjo (um6onda), iwususe ngako lokokudla nekulimile iwuse emtini. Ngaleyo ndlela ikhulula nina. Ngo6a nga-ku6e seyiqela kuyena ke njalo.

87. Kutshi, ke, ma seyigqagqile leyonombi, isimu i6uyele esandleni seyise futshi. Yona iye emtini wayo, la seyofike inikwe hona masimu ayo ngempela.

11.

~~xxx~~ 6anu 6ahululekile. 6angase 6ashintshelane ngemasimuma 6evana. Kojwa kuphawuleke kokutshi lamasimu a6o ayalingana. Avunje nganokulinganayo. Ma 6evano 6angashintshelana kunga6i 6iho hitho.

Gengqeza wayethanda kakhulu majumbi. Kojwa yena engenayo isimu nenesidaka selikhwani. Enemanxiwa ojwa navunjileyo evumelana kahle nembila na fontshisi.

88. Kuhona mngani wahe, ke, ndomba Phahla. Yena waye ngawathandi majumbi ethanda kahulu kulima mbila nabontshisi.

Ngekuvana kwa6o, 6avumelana kokuthi 6atoshintshelana ngemasimu. Loko kwediwa kwa6ophwa kahle..

Wekuka⁵ Gengqeza walima isimu ya Ndomba, wasuka Ndomba

walima isimu ya ~~████████████████~~ Gengqeza. Kwalunga.

Kuthe nganomumwe mwaka, nje, esegugile na Ndomba, kwaqhamuka umshakazi wakwa Ngoza wazoGanga lesimu yaNdomba, wayiGanga nemka-Gengqeza. Ligama lemshakati uMavamundaGa.

Gate GaxaGana nje ngempela ala nayo yena mka Gengqeza ethi le sinu eyakwakhe.

89. Kwate kwamangalelwana njeGo. Wathi yena MamvuGu kuMava-mindaGa, "Hhayi, kuhle ke kuhulume Ndomba. Wuyena notosehlukhanisa".

Wahuhuma ke Ndomba. wathi, "Lesimu nelimwa wu-MamvuGu eyakhe. Wayithatha kumina. Kwakuweyakwami lesimu. MamvuGu wagqagqa ceje kuGengqeza wa yeseta kumina esetofuna kokuGa sishintshelane ngesi mu le yena anginike yahe nengangayo le. Yena ayejahe sidaka lesi mina ngingasijahile.

Sashintshelana, ke, ngayo. Kwaku weyakwami Yohe lesimu ngiyaGelwe wuGawo Gwegwana ngekuganwa kwami umkami. Iyosi

90. neliGandla, yaliva, yaliva liqala, lamlahla MavamindaGa, isimu yaGuya nemniniyo Mamvabu.

12.

Ganu nakucala GaGethengiselana ngekudla ma Gekushayile. Nangoku kudla kuya the Ngiselwana.

Nemasimu ayetshelakwana futhi. Lowo notshelakayo umisa ino natotshelaka ngayo. Ayilime isimu mwaka uGe mumwe ceje avune ayiyeke iGuyele kumniniyo.

Ma umunu lowo noGolekiwe, kuhona umvelo weGuhloGo, Gevelane. Avane atshelakwe, nje, ayilime mimwaka nemiGili. Athi ma esethole yakhe, ayiGuyisele kumniniyo.

13.

91. Masimu ayilifa. Noma wuGani noconjene nalowo mnumtane wyaGelwa. Kuthi, ke, lawo nasala engaGiwe sekufa umnumtane ~~████~~ kuGe yiwona natoGuye la eyosaneni yona iyindlalifa.

NgoGa kunesimwe sihathi injodakati iye ingaGi nako kudla kahle emtini wayo. IGuyele kuyise noyitalayo, nje kotiGika. Yise eve, eve, athi ma etnanda akhethe noma iyiphi isimu emasimini ekhwaGonombatana, nenokudla, ayiphe yona.

Isuke le emtini ifike iyilime lesimu. IGe seyiga yisimu

yayo neyayinikwa uyise. Lesimu i6e sey16alwa kamwe nemasimu alenjodakati. Nayo yilifa layo yalinikwa wiyise.

Kotshi nome yise efa isimu ~~kyenjodakati~~ eyenjodakati.

Indlalifa ngeke yayephuqa ngo6a nayo itiphelwe uyise esehona.

14.

Ngeke munu ephuqwe isimu yahe angate anikwa nemwe.

92. Ngo6a kambe kungase kwedeke koku6a isimu i6e kenjaweni laha kuto6a yilidlelo nelitoqelwa yi6anu eyosini. Noma isimu i6e kenja weni laho 6anu 6eyosi k 6etoqela kushikishela hona. Noma i6e kenjaweni neyisikhungo.

Uma, ke, isimu yalomunu ithathiwe, yase6eda lowo se6edi weyosi, iyosi iye im6uyi sele nganumuve isimu kunemwe injawo. Kunjaloke.

15.

Umunu ma enikwa isimu angayilimi, eyahe leyo simu. Koma eyiyekile engayilimi, eyahe. Kohula tingane tahe ata6ele masimu enjaweni yahe. Kojwa ku6a kuhle ake ayiqathe isimu leyo umunu ayilimalime. Edele kokuthi yihona eyothi eyiyeka nje a6e eke wayilima kwa6onakala kokuthi eyahe.

93. Ngo6a nenombi ma ikuqome ngenomo wojwa, isheshe ikwale kalula nje, ngo6a ayikwati. Kojwa ma ikuvume ceje, washeshe wathole lisu le6usiva 6aho, wayehlula walala nayo, ~~xxx~~ ngeke ku6e lula kuyona kukwala ngo6a sithudi se6unu 6aho sesiyithonyile. Itohlala nje ikuthande mimwaka.

Nesimu ke injalo. Ma uyinikiwe wayilima, eyaho Kojwa ma uyinikwe awayilima nakamwe, 6anini hla6a 6angaqa6anga kokuthi awuyeswele leyo simu 6akwephuqa, 6ayinike nomumwe munu noyesweleyo, notoyinikwa ceje ayilime. Kuthi no6a eseyilalisa a6e eke wayilima kona.

94.

16.

Munu uyephuqwa isimu yahe eyinikiwe. Wephuqwa ma engetange ate ayilime.

Tindlela.

17.

Indawo nengenakudla iya6onakala, nje, kahle. Iye imile
6wani no6ungenakudla. (1) Ingilazi yakendle. (2) uVele tshethe.
(3) Isonane.

Noma ungate uyilime isimu yaho imilwe yilo6wani, ngeke
wathola lutho nanemunu.

6wani 6abatata yisikhonko nemshanelo 6wani 6embila
yisicunga. Madumbi atshalwa esidakeni. 6wani 6awo yilibuma
nsekane nemhlanga nelikhwani. Tihlo6o temihla6athi.

Lihla6athi livumelana na batata, netindlu6u nemantongomane.

95. Lidudsi: li6a nembila nomuhle, nabatata, nemantongomane
nematambane ma nga6e lingevi litonetha ka hulu kulowo mwaka.

Gadenzima: wuhla6a nononileyo. Novumelana netilimo netiningi.

Sidaka: sivumelana nemajumbi.

18.

Injawo yesimu, umunu uyinikwa yiyosi. Kunetimwe tinjawo
~~mm~~ umunu aticathele edela kunetela masimu ahe.

Na6amwe 6anu 6esifatana 6akufunjile ngempela kukhetha
tinjawo netifwanele masimu.

96. Na6amwe 6esilisa futni 6akufundile kukhetha injawo
yemasimu. Ma injoda nefati 6ehluleka, 6anelilingelo lekunja
kobula.

18

Noma yimuphi angayihetha isimu. Noma yinjoda ma ikwati
ku6ona. Noma wufati ma ekwati kuyi6ona angayihetha. Noma ma-
6engakwati ku6ona 6o6o6ili 6anelilungelo lekusho kunomumwe
nokwati ku6ona, a6a 6onele injawo nefanele isimu.

19.

Tihlo6o temasimu phela 6esesiti6alile. Ngo6a eyembila,
neyabontshisi nesichaka setinanga netindlu6u nematambane nembondwe,
nemajumbi nabatata. Maselwa ke, wona namakhabe atshalwa ekhathi
kwesimu yembila neyemajumbi.

97. Kunesimwe sihathi ku6a hona lubuku. Lubuku luda6ulwa usele. Usele lowo uye ujule. Uye ulija6ule ekhathi lubuku. Amad agijime ngesele. Lome lubuku. Ganu 6alime kulona selomile. 6alime majumbi. 6alime mbila nayo yone ino ngo6a buvundile lubuku.

20.

Masimu ayediwa kahle nje elubukwini. Kojwa alimwe ngemihono angalimwa nge tiya6i ngo6a funa ti6wishe tomo elujakeni, ngo6a kuthambile.

22.

98. Isimu nesha iyaqathwa. Kucala kwakuqathwa nge mihono. Ngoku sekuqathwa ngetiya6i. Umunu uye alinje, kelinethe kahulu. A6e seqatha, ~~ke~~ ke.

Ma kuyilihlathi, liye licha6we kucala. Kome. Kushiswe wona ucha6o lowo 6e sekuhlathwa mafolo 6esekuentwa. Kuchume ka6i kudla loko nokuga6elwe ~~ezakweni~~ echa6weni.

Iyacha6wa nje isimu e6usika. Yome kahle. ishiswe. Kuthi ke ehlo6o ishiswe iga6elwe. Kuthi ke kungamila kucentwe kahle kuhuhulwe ku6ekwe tihla.

25.

99. Masimu aya6iyelwa. Na6amwe ganu gatshala lu6o6o. Ku6e yilona ke nolutomila, ke, luhlanganise luphenjuke luthango. Tomo tingake tisangena esimwini.

Na6amwe gatshala ti6onja tesiani netemgwenya nemithi nemimwe netimilelayo. 6a6e sebegawula tiningo, ke. Ti6ophetelwe eti6onjeni leti. Ku6iywe kuqine ngqi kunga ngeni tomo nakesimwini.

26.

Ma sekuvunwa, lisango liyavulwa, kojwa nelutho ngo lunga6e lusaluswa. Kuyekwe ~~nje~~ nje, ngo6a tidla mahlanga. Kothi ma sokunduleliswa futhi kuphume injoda itocinisa luthango lwesimu yayo.

27.

100. Masimu ayaphenjulwa. Yihona sekuyothi ma komisa ngesikhathi sekulima, isimu nephenjuliweyo idlulwe itshalwe yona ngesikhathi sayo, ~~ngx~~ ngo 6a ithambile yaphenjulwa.

28.

100 cont.

Fithi umunu isimu yahe ma ingasemtho6isi kahle kudla uyayiyeka ilale i6e yilifusi Edela koku6a ke ivunje. Nempela lelofusi etshi alivunje, nje, liye livunje ngempela.

29.

Isimu ma ingenako kudla yayiyekwa mimwaka nemine. Ite i6e yilifusi. Ku6e seku6uye kulimwe ke futshi. 6eseku6a hona ke kudla.

END. S. 511